

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»
(НЦ «МАНУ»)**

вул. Дегтярівська, 38-44, м. Київ, 04119, тел. +38 (044) 489 55 99
web://man.gov.ua, e-mail:man@man.gov.ua
Код ЄДРПОУ 32827468

06.04.2026 № 1.2/5.2-810

на № _____ від _____

Департаментам (управлінням)
освіти і науки обласних, Київської
міської державних (військових)
адміністрацій

Про інструктивно-методичні рекомендації щодо проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2026 році

На виконання наказу Міністерства освіти і науки України від 05.03.2026 № 411 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2026 році» надсилаємо інструктивно-методичні рекомендації щодо проведення зазначеного конкурсу.

Просимо зміст листа довести до відома всіх зацікавлених осіб.

Додаток: на 15 арк. в 1 прим.

Т. в. о. директора

Алла НЕСТЕРЧУК

Додаток
до листа НЦ «МАНУ»
від 06.04.2026 № 1.2/Б.2-810

**Інструктивно-методичні рекомендації щодо проведення
Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для
позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2026 році**

Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти (далі – Конкурс) проводиться відповідно до Положення про Всеукраїнський конкурс рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 09.09.2014 № 1008, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 25.09.2014 за № 1166/25943 (далі – Положення), та наказу Міністерства освіти і науки від 05.03.2026 № 411 «Про проведення Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти у 2026 році».

На Конкурс у 2026 році прийматимуть рукописи у категоріях:

«Навчальні програми за напрямами позашкільної освіти» (далі – Навчальні програми),

«Навчальна література з позашкільної освіти» (далі – Навчальна література) за такими напрямами (профілями/науковими відділеннями):

Категорія	Напрями	Профіль/наукове відділення
Навчальні програми	Еколого-натуралістичний	«Генетика та селекція»
	Дослідницько-експериментальний	«Наук про Землю», «Екології та аграрних наук»
	Військово-патріотичний	
	Науково-технічний	предметно-технічний, спортивно-технічний
	Художньо-естетичний	хореографічний
	Соціально-реабілітаційний	учнівське самоврядування, лідерство
Навчальна література	Еколого-натуралістичний	«Генетика та селекція»
	Дослідницько-експериментальний	«Наук про Землю», «Екології та аграрних наук»
	Туристсько-краєзнавчий	туристсько-спортивний, туристсько-краєзнавчий
	Науково-технічний	предметно-технічний,

		спортивно-технічний
	Художньо-естетичний	хореографічний
	Соціально-реабілітаційний	учнівське самоврядування, лідерство

Категорія «Навчальні програми за напрямками позашкільної освіти»

Навчальна програма з позашкільної освіти – навчальне видання, що визначає мету, завдання, зміст, обсяг, порядок, способи організації освітнього процесу та вимоги до його результатів за напрямками позашкільної освіти.

Навчальні програми з позашкільної освіти розробляють із урахуванням положень законів України «Про освіту», «Про позашкільну освіту» та відповідно до Положення про позашкільний навчальний заклад, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 травня 2001 року № 433, Положення про порядок організації індивідуальної та групової роботи в позашкільних навчальних закладах, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України (далі – МОН) від 11 серпня 2004 року № 651, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 20 серпня 2004 року за № 1036/9635, Типових навчальних планів для організації навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах системи Міністерства освіти і науки України, затверджених наказом МОН від 22.07.2008 № 676, Типової освітньої програми закладу позашкільної освіти, затвердженої наказом МОН від 05.01.2021 № 17, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 11.03.2021 за № 308/35930.

Порядок та технологія розроблення навчальних програм з позашкільної освіти визначені Методичними рекомендаціями щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (лист ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 16.08.2023 № 21/08-1330).

Основними завданнями організації та планування освітнього процесу в гуртках, має бути реалізація компетентнісного підходу спрямованого на формування пізнавальної, практичної, творчої та соціальної компетентностей. У цьому контексті важливо інтегрувати інноваційні методи навчання, що включають елементи цифрової освіти, проектної діяльності та розвитку критичного мислення. Компетентнісний підхід може поєднуватися з діяльнісним та особистісно-орієнтованим методологічними підходами.

Еколого-натуралістичний напрям

Навчальні програми за еколого-натуралістичним напрямом (профіль «Генетика і селекція») мають відповідати чинним вимогам щодо їх розроблення

Продовження додатка (лист Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти» від 16.08.2023 № 21/08-1330 «Про методичні рекомендації щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти»).

Загальною метою конкурсних навчальних програм за профілем «Генетика і селекція» має бути формування ключових та предметних компетентностей особистості у процесі ознайомлення із цитологічними та молекулярними основами спадковості, сучасними методами досліджень, генетичною інженерією; оволодіння базовими методами генетичного аналізу та селекційної роботи.

Основна увага акцентується на цілісному і міждисциплінарному підході до формування у вихованців, учнів, слухачів компетентностей, необхідних для практичної діяльності у галузі селекції і насінництва. Тому досягнення завдань, визначених навчальною програмою, має передбачати використання міжпредметних зв'язків з хімією, фізикою, географією, математикою, технологіями у процесі виконання проєктів, розв'язання задач як ресурсу формування ключових і предметних компетентностей здобувачів освіти.

При визначенні тематики практичних робіт рекомендується обирати теми, що відповідають віковим можливостям вихованця/вихованки; мають експериментальну або прикладну складову; пов'язані з локальними умовами (навчально-дослідна земельна ділянка, учнівський навчально-дослідний тваринницький комплекс, домашні тварини, горщечкові рослини тощо), актуальні для використання у ґрунтово-кліматичній зоні місцевого господарства.

Чільне місце в освітньому процесі має бути відведено питанням утвердження української національної та громадянської ідентичності: ознайомлення з науковими об'єктами, що мають статус національного надбання, відкриттями, що уславили українську науку.

Важливим є залучення здобувачів освіти до збереження агробіорізноманіття для сталого розвитку засобами науково-дослідницької роботи, реалізації проєктів з відродження тваринництва для забезпечення продовольчої безпеки України.

Серед основних умов підвищення якості освітнього процесу за зазначеним профілем є налагодження ефективного партнерства закладів освіти з науковими установами, дослідними господарствами, закладами вищої освіти, інтеграція профільних гуртків у систему неперервної аграрної освіти.

Важливою складовою реалізації навчальних програм за профілем «Генетика і селекція» є формування в здобувачів освіти дослідницьких умінь і навичок наукового мислення: постановки гіпотез, планування та проведення

Продовження додатка експериментів, обробки й аналізу результатів, формулювання обґрунтованих висновків. Це сприятиме розвитку критичного мислення, інформаційної грамотності, відповідального ставлення до результатів власної діяльності та усвідомлення етичних аспектів застосування досягнень сучасної генетики і селекції.

Дослідницько-експериментальний напрям

Навчальні програми дослідницько-експериментального напрямку за змістом мають відповідати секціям визначених наукових відділень, зокрема наукове відділення «Наук про Землю» містить секції: «Географія», «Геологія, гідрогеологія та геофізика», «Метеорологія та кліматологія», «Гідрологія», «Геоінформаційні системи та дистанційне зондування Землі»; наукове відділення «Екології та аграрних наук» – «Екологія», «Охорона довкілля та раціональне природокористування», «Агрономія», «Технології виробництва продукції тваринництва та ветеринарна медицина», «Лісове і садово-паркове господарство», «Селекція та генетика».

Навчальні програми повинні містити вступний, методичний та довідниковий компоненти, реалізовані відповідними розділами програми.

Автори мають поєднувати класичні наукові та дидактичні підходи із застосуванням цифрових технологій (геоінформаційні системи, дистанційне зондування Землі, цифрові карти місцевості, мобільні застосунки, GPS-навігатори тощо), засобів дистанційного і змішаного навчання для уможливлення реалізації освітнього процесу у різних безпекових і епідеміологічних умовах.

Під час визначення форм роботи доцільно надавати перевагу завданням, спрямованим на реалізацію принципів діяльнісного й інтерактивного навчання, розвиток уміння добирати, аналізувати й узагальнювати інформацію, подану в різний спосіб, а також сприяють розвитку критичного і творчого мислення, формуванню навичок соціальної взаємодії. Навчальні програми мають розроблятися з урахуванням емоційного і соціального розвитку вихованців, відповідати їх віковим особливостям і набутому досвіду.

З метою формування цілісного наукового світогляду і розвитку системного мислення вихованців у навчальних програмах повинні забезпечуватися міжпредметні зв'язки через діяльнісний підхід (тематичні і STEM-проекти).

Особлива увага має бути приділена формуванню наукового, дослідницького та екологічного мислення, вихованню екологічної культури, української національної та громадянської ідентичності через ознайомлення з унікальними природними об'єктами України, внеском українських учених у

Продовження додатка
розвиток наук про Землю, екології та аграрних наук, а також усвідомленням цінності природних ресурсів і відповідальності за їх збереження.

Невід'ємною складовою частиною навчальної програми виступає її профорієнтаційний компонент, спрямований на ознайомлення вихованців зі змістом і умовами професійної діяльності у відповідних галузях.

Важливим аспектом є залучення вихованців до науково-дослідницької та проектної діяльності. Особливої актуальності набувають дослідження зміни клімату, деградації природних ресурсів, геоекологічних ризиків, відновлення довкілля, збереження біорізноманіття, вирішення актуальних проблем сталого розвитку України в умовах військових загроз.

Військово-патріотичний напрям

Військово-патріотичне виховання є однією зі складових державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності. Метою військово-патріотичного виховання є популяризація військової служби, формування у вихованців, учнів, слухачів оборонної свідомості, готовності стати до лав Збройних Сил України та інших формувань сектору безпеки та оборони України, готовності до національного спротиву. Навчальні програми з військово-патріотичного напрямку позашкільної освіти мають відповідати викликам сьогодення та стати інструментом підготовки до життя в умовах безпекових загроз. Зміст навчальних програм має бути спрямованим на підвищення суспільної значущості та престижності військової служби, розвиток військово-прикладних компетентностей, враховувати процеси технологізації та інновації, сприяти актуалізації історичного контексту (тяглості військових традицій). Доцільним є включення елементів, що сприяють психологічній стійкості та набуттю навичок психологічної самодопомоги. Актуальною є розробка методики занять з урахуванням гнучкості та безпеки освітнього процесу, які можна проводити в обмеженому просторі під час тривоги чи з використанням елементів дистанційного навчання.

Виховання свідомого громадянина, який знає, як захистити себе, надати допомогу іншим та бути корисним державі в умовах реальної загрози – пріоритетне завдання навчальних програм з військово-патріотичного напрямку.

Науково-технічний напрям

Предметно-технічний, спортивно-технічний профілі

Спортивно-технічний та предметно-технічний профілі мають спільну змістову та діяльнісну основу, відмінність полягає переважно у формі реалізації

діяльності:

у предметно-технічному профілі акцент робиться на навчальному процесі, формуванні базових і поглиблених технічних компетентностей, розвитку пізнавальних та творчих здібностей;

у спортивно-технічному профілі діяльність додатково орієнтується на підготовку до участі у змаганнях, досягнення результатів у технічних видах спорту, оптимізацію та вдосконалення технічних характеристик моделей.

У зв'язку з цим, авторам навчальних програм доцільно:

забезпечувати єдність змісту підготовки, незалежно від профілю, з урахуванням сучасних інженерних і технологічних підходів;

передбачати можливість варіативного використання програм як у навчальному, так і у змагальному форматах;

інтегрувати у зміст програм елементи проектної діяльності, інженерного проектування та технічного аналізу;

за потреби включати модулі або розділи, спрямовані на підготовку до змагань (технічні вимоги, оптимізація конструкцій тощо).

Такий підхід сприятиме формуванню цілісної системи технічної підготовки здобувачів освіти та дозволяє розглядати предметно-технічний і спортивно-технічний профілі як взаємопов'язані складові єдиного науково-технічного напрямку позашкільної освіти.

Найбільш актуальні навчальні програми з безпілотних та оборонних технологій: безпілотні системи (повітряні, наземні, морські); роботизовані та автономні системи, включаючи технології навігації та телеметрії; 3D-моделювання та цифрове виробництво.

Навчальні програми з науково-технічного напрямку позашкільної освіти мають відповідати сучасним освітнім підходам, сприяти розвитку компетентностей здобувачів освіти та бути адаптованими до вікових особливостей дітей і молоді. Важливим є розкриття методологічних основ програми, які містять інтеграцію STEM/STEAM-підходу, застосування міжпредметних зв'язків та впровадження інноваційних технологій.

Програма має містити опис змістових розділів із чітким формулюванням тем, переліком практичних та теоретичних занять, методів та засобів навчання, очікувані результати навчання, які відповідатимуть компетентнісному підходу. Особливу увагу потрібно приділити практичним аспектам, охоплюючи проектну діяльність, розробку та тестування технологічних рішень, моделювання реальних процесів, дослідницьку діяльність.

Художньо-естетичний напрям

Зміст навчальної програми повинен зосереджуватися на застосуванні компетентнісного підходу, що дозволяє формувати когнітивні, практичні, творчі та соціальні компетентності здобувачів позашкільної освіти, у поєднанні з діяльнісно-орієнтованими та особистісно-орієнтованими підходами.

Важливо приділити особливу увагу врахуванню сучасних соціокультурних викликів, зокрема умов воєнного стану, що передбачає: орієнтацію змісту навчання на підтримку ментального здоров'я дітей та молоді; використання хореографічного мистецтва як засобу емоційного розвантаження, самовираження та подолання стресу; включення елементів, спрямованих на розвиток емоційної стійкості та навичок саморегуляції.

Навчальна програма має враховувати безпекову складову організації освітнього процесу, передбачати можливість адаптації занять до різних умов, застосування різних форматів навчання, а також забезпечувати дотримання принципів безпечного освітнього середовища.

Важливим показником якості є наявність у програмі компонентів, що розкривають реабілітаційний потенціал хореографії, зокрема її роль у відновленні психоемоційного стану, соціалізації та підтримці дітей у складних життєвих обставинах.

Варто зазначити, що конкурсні матеріали учасників мають містити складову з формування національної ідентичності, можуть бути інклюзивно орієнтованими, враховувати потреби різних категорій здобувачів позашкільної освіти, зокрема дітей з-поміж внутрішньо переміщених осіб (ВПО), та передбачати механізми їх інтеграції у творчі колективи.

Навчальна програма має демонструвати цілісність, методичну обґрунтованість, відповідність сучасним освітнім тенденціям, забезпечуючи розвиток творчого потенціалу дітей та їх успішну соціалізацію.

Соціально-реабілітаційний напрям

Під час підготовки рукописів навчальної літератури за темою «Проектний підхід у роботі з лідерами учнівського самоврядування: практики, результати, перспективи» учасникам конкурсу доцільно приділити особливу увагу концептуальній цілісності програм і чіткому визначенню їхньої методологічної основи.

Аналіз попереднього конкурсу засвідчив, що найбільш високо оцінювалися роботи, у яких поєднано сучасні підходи до розвитку лідерства, наукове обґрунтування та практичну спрямованість змісту.

Важливо не лише окреслювати актуальність теми, а й демонструвати

Продовження додатка логічний зв'язок між метою, завданнями, очікуваними результатами та запропонованими формами діяльності. Навчальна програма має відображати системний підхід до формування лідерських компетентностей через проєктну діяльність, містити зрозумілу структуру, послідовний розвиток навичок і чітко визначені критерії результатів навчання.

Категорія «Навчальна література з позашкільної освіти»

Навчальна література – видання, що містять систематизовані відомості наукового або прикладного характеру, викладені у зручній для вивчення й викладання формі. До цієї категорії належать навчальний посібник, робочий зошит, практикум, хрестоматія, навчальний наочний посібник, атлас навчальний, навчально-методичний посібник, які призначені для практичного використання в освітньому процесі закладів позашкільної освіти.

Зміст навчальної літератури з позашкільної освіти має відповідати критеріям, визначеним п. 1 розділу IV Положення.

Усі види навчальної літератури мають відповідати визначеній навчальній програмі з позашкільної освіти. Література має бути оформлена відповідно до:

ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 «Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання»,

ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»,

ДСТУ 3017:2015 «Інформація та документація. Видання. Основні види. Терміни та визначення понять».

Вимоги до оформлення рукописів навчальної літератури. Основний текст подають у форматі Word (doc, docx) шрифтом Times New Roman, орієнтація – книжкова, кегель – 14, інтервал – 1,5; параметри сторінки: поля по 2 см з усіх сторін; абзацний відступ – 1,25 см.; абзацні відступи без пробілів і табулятора.

Ілюстрації, зображення, таблиці до тексту мають бути якісними, враховувати вимоги щодо поліграфічного відтворення та послідовною нумерацією арабськими цифрами та підписом («Рис. ...», «Фото ...», «Схема...»). Однотипні ілюстрації мають бути виконані в єдиному графічному стилі.

У кінці рукопису подають покликання на джерела ілюстрацій і зображень.

Формули або рівняння мають бути набрані у формульному редакторі Math Type, шрифт – Times New Roman 12 pt. Окремі математичні символи і літери для позначення величин у тексті потрібно набирати шрифтом Symbol.

Особливу увагу треба звертати на правильність написання формул, розмір

Продовження додатка і шрифт символів. Формули та рівняння розташовують безпосередньо після тексту, в якому вони зазначені, посередині сторінки. Вище і нижче кожної формули або рівняння має бути не менше одного вільного рядка.

Авторам потрібно дотримуватися норм академічної доброчесності, чинних вимог до оформлення списку джерел, надаючи перевагу сучасним та актуальним, а також утримуватися від використання російськомовної літератури і ресурсів країни-агресора.

Еколого-натуралістичний напрям

Основне призначення рукописів навчальної літератури з позашкільної освіти за профілем «Генетика і селекція» полягає у забезпеченні формування в учнів, вихованців, слухачів системи компетентностей відповідно до чинних навчальних програм.

Зміст конкурсних матеріалів має бути спрямований на опанування здобувачами освіти системи наукових знань про закономірності спадковості та мінливості на різних рівнях організації живої матерії, а також шляхів їх практичного використання в селекції та насінництві. Навчальний матеріал повинен розкривати значення сучасних досягнень генетики, зокрема роль генетичної інженерії у розвитку біотехнології та аграрного виробництва.

Навчальний матеріал має бути логічно вибудованим, систематизованим і структурованим, забезпечувати цілісність викладу сучасної наукової інформації та відповідати віковим і пізнавальним особливостям здобувачів освіти. Подання навчальної інформації повинно ґрунтуватися на актуальних біологічних і агротехнологічних концепціях та теоріях, пов'язаних із вирощуванням сільськогосподарських рослин і тварин, а також із використанням новітніх методів селекційної роботи.

У процесі реалізації змісту профілю пріоритетним є формування стійкого пізнавального інтересу здобувачів освіти до наукових основ генетики й селекції, оволодіння технологічними операціями, набуття практичних умінь і навичок. Система навчальних і практичних завдань має забезпечувати практичну реалізацію основного змісту навчального матеріалу, стимулювати розвиток дослідницького мислення та вміння застосовувати здобуті знання в реальних умовах.

Зміст рукописів повинен мотивувати здобувачів освіти до активної пізнавальної діяльності: пошуку шляхів розв'язання прикладних проблем, актуальних для місцевої громади, проведення експериментальних досліджень, підготовки науково-дослідницьких і конкурсних робіт.

Важливим складником навчального матеріалу є формування здатності

Продовження додатка
вихованців і вихованок до усвідомленого професійного самовизначення з урахуванням сучасних соціально-економічних реалій, а також орієнтація на вибір індивідуальної траєкторії професійного розвитку в галузях біології, селекції, аграрних і біотехнологічних наук.

Навчальна література має сприяти формуванню української національної та громадянської ідентичності, розкривати значущість діяльності вітчизняних учених-біологів, їхній внесок у збереження та відтворення генофонду культурних рослин і тварин, забезпечення продовольчої безпеки держави.

Під час підготовки конкурсних матеріалів необхідно дотримуватися принципів академічної доброчесності, вимог до коректного використання й опису джерел інформації, надаючи перевагу сучасним і науково обґрунтованим публікаціям. Недопустимим є використання інформаційних ресурсів країни-агресора. Також слід забезпечити дотримання принципів недискримінації та коректності формулювань у текстах навчальних матеріалів.

Дослідницько-експериментальний напрям

Розроблення навчальної літератури для наукових відділень «Наук про Землю», «Екології та аграрних наук» має здійснюватися на засадах компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів, що забезпечують формування цілісної системи знань, практичних умінь і ціннісних орієнтацій вихованців.

Рукописи мають бути чітко структуровані – містити вступ, основний і додатковий текст, висновки, покажчики, примітки, словник, додатки тощо відповідно до виду видання.

Навчальна інформація повинна подаватися об'єктивно, відповідно до сучасних наукових теорій, концепцій, розкривати причиннонаслідкові зв'язки явищ, процесів, подій, містити науково перевірені знання, які відповідають сучасному рівню розвитку науки.

Авторами має забезпечуватися цілісність викладу навчальної інформації, її структурованість, доступність для сприйняття вихованцями певної вікової категорії. Навчальний матеріал має подаватися послідовно, від простого до складнішого, з урахуванням логічних зв'язків між поняттями й фактами.

Мова поданих рукописів має відповідати сучасним нормам, бути точною, лаконічною, доступною, чистою і виразною.

Доречним є розміщення відкритих завдань, які реалізують діяльнісний підхід та інтерактивне навчання, завдань для самостійного і групового виконання, які диференційовані за рівнями складності. Важливою є спрямованість матеріалів на формування української національної та

громадянської ідентичності.

Перевагою рукопису буде наявність компетентнісних і дослідницьких завдань, вправ на розвиток критичного мислення і комунікативних умінь, проблемних ситуацій і проектної роботи.

Розміщені ілюстрації та зображення мають забезпечувати образне сприйняття матеріалу, його наочну конкретизацію в доступній формі, доповнювати основне значення тексту, відображати реальну дійсність тощо.

Під час розроблення рукописів важливо дотримуватися норм авторського та суміжних прав, принципів академічної доброчесності, відкритості й відповідальності у виборі інформаційних ресурсів і пропонуваного для вивчення програмного забезпечення.

Туристсько-краєзнавчий напрям

Туристсько-краєзнавчий профіль

Для вдосконалення освітнього процесу в гуртках туристсько-краєзнавчого профілю існує потреба у навчальній літературі, яка сприятиме покращенню засвоєння вихованцями, учнями, слухачами систематизованих знань та набуття компетентностей з урахуванням специфіки змістовних напрямів краєзнавчих досліджень, як то історичного, археологічного, етнографічного, географічного, екологічного, геологічного тощо.

Матеріали можуть бути подані у формі навчальних посібників: навчально-методичний посібник, навчальний наочний посібник, практикум, робочий зошит тощо, методичних розробок занять гуртків з краєзнавства і музеєзнавства, методичних рекомендацій керівникам гуртків та методистам закладів позашкільної освіти.

Актуальними у контексті реалізації знань вихованців є методичні посібники експедиційних краєзнавчих досліджень таких, наприклад як польові археологічні роботи з учнями, проведення аналізів екологічного стану природного середовища, методичні рекомендації на допомогу керівникам геологічних гуртків (об'єднань), посібники керівникам гуртків з польової гідрології, з методики польових фізико-географічних досліджень тощо.

В історико-культурному напрямі краєзнавчо-дослідницької роботи потребують актуалізації та оновлення етнографічні польові дослідження, методика організації та проведення фольклорно-етнографічних свят, методики дослідження родоводів тощо.

Потребує методичного супроводу також музейна освітянська справа. Музей є важливим засобом організації освітнього процесу, формування всебічно освіченої особистості, виховання патріотів українського народу.

Музейна педагогіка через методичні механізми і засоби щодо використання музейних експонатів, змістовних розділів музейних експозицій повинна сприяти педагогам в організації навчальних занять, виховних заходів, проведення педагогічних семінарів.

Першочергову увагу пропонуємо приділити навчальним матеріалам, які забезпечуватимуть освітній процес в умовах воєнного стану, а саме формування у вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти соціальної, творчої, пізнавальної та практичної компетентностей особистості під час навчання. Наразі залишається актуальною навчальна література щодо організації дистанційного навчання та перевірки рівня знань здобувачів освіти.

Туристсько-спортивний профіль

В умовах воєнного часу заняття гуртків та інших творчих об'єднань туристсько-спортивного профілю набувають особливого значення, зважаючи на прикладний характер компетентностей, які формують у процесі роботи закладів позашкільної освіти, та можливостей, пов'язаних з підготовкою до захисту України, служби у лавах Збройних Сил України. Такі матеріали можуть бути подані у виді методичних розробок, дидактичних матеріалів, робочих зошитів з прикладного орієнтування, топографії, виживання у надзвичайних ситуаціях природного, техногенного, воєнного характеру.

Під час підготовки матеріалів потрібно звернути увагу на відповідність розробок Правилам спортивних змагань зі спортивного орієнтування, Правилам спортивних змагань зі спортивного туризму та Технічним регламентам проведення спортивних змагань з видів спортивного туризму у чинній редакції. Пропоновані матеріали мають враховувати наявні туристські можливості, зокрема використання новітнього туристського спорядження, а також обмеження, пов'язані з воєнним станом.

Навчальна література щодо організації освітнього процесу в дистанційному та/або змішаному форматі наразі залишається актуальною. Розроблені навчально-методичні посібники, тестові та практичні завдання мають забезпечувати ефективність, результативність та якість позашкільної освіти в сучасних умовах. Під час підготовки матеріалів особливу увагу потрібно приділити дотриманню принципів академічної доброчесності, норм авторського права, коректному цитуванню тощо.

Науково-технічний напрям

Предметно-технічний, спортивно-технічний профілі

Навчальна література науково-технічного напрямку, як основа для

Продовження додатка
впровадження інноваційних освітніх технологій у позашкільну освіту, має відповідати сучасним освітнім підходам, сприяти розвитку STEM/STEAM-компетентностей, формувати інженерне мислення й бути адаптованою до вікових особливостей здобувачів освіти.

Найбільш затребувана тематика для навчальної літератури: робототехніка і мехатроніка, безпілотні системи, технології навігації та телеметрії, системи керування (зокрема AI для керування моделями), комп'ютерний зір, FPV-технології, 3D-моделювання і цифрове виробництво. Запропонований перелік орієнтований на формування інженерних компетентностей, підготовку до сучасних технологічних викликів та професій майбутнього.

Навчальні матеріали мають дотримуватися чіткій структурі, містити обґрунтування актуальності теми, мету та завдання, відповідати сучасним науковим і педагогічним вимогам.

Особливу увагу потрібно приділити інтеграції STEM/STEAM-підходу, міжпредметним зв'язкам, застосуванню інноваційних технологій та практичній спрямованості навчального матеріалу: пропонувати завдання, що розвивають навички проєктної діяльності, критичного мислення, алгоритмічного та інженерного мислення, аналізу та вирішення проблем.

Наявність ілюстративних матеріалів (схем, діаграм, фото, QR-кодів для доступу до цифрових ресурсів) сприятиме кращому засвоєнню інформації.

Застосування інтерактивних підходів, зокрема кейс-методу, дослідницьких проєктів, симуляцій та тестових завдань тощо, є бажаним. Важливого значення набуває впровадження цифрових технологій для розширення можливостей навчання, таких як онлайн-платформи, віртуальні лабораторії та програмні середовища для моделювання й програмування.

Художньо-естетичний напрям

Зміст поданого матеріалу в категорії «Навчальна література» хореографічного профілю має бути структурованим, логічно вибудованим та зрозумілим для використання в освітній практиці, поєднувати теоретичні положення з матеріалами, що сприяють формуванню виконавських умінь та розвитку творчих здібностей здобувачів позашкільної освіти. Важливим є наявність вправ, практичних завдань, прикладів занять, які забезпечують активне залучення дітей до хореографічної діяльності. Оцінюється здатність навчальної літератури відповідати сучасним умовам функціонування освіти, зокрема враховувати виклики, пов'язані з воєнним станом. Зміст має сприяти стабілізації емоційного та психологічного стану дітей, розвитку навичок самовираження та емоційної регуляції засобами руху і танцю.

Матеріали учасників конкурсу мають містити рекомендації щодо організації занять у різних форматах, включаючи роботу в обмежених просторових умовах, дистанційне, очне або змішане навчання, із дотриманням вимог безпеки та з урахуванням фізичних і психоемоційних особливостей дітей.

Важливим показником є врахування різноманітності освітнього контингенту, зокрема потреб дітей, які опинилися в нових соціальних умовах (у тому числі внутрішньо переміщених осіб - ВПО). Навчальна література має сприяти їх залученню до колективної діяльності, формуванню відчуття взаємодії в колективі і вихованню національної ідентичності в освітньому процесі, сприяючи розвитку особистості дитини засобами хореографічного мистецтва.

Соціально-реабілітаційний напрям

Особливої уваги потребує методичний і практичний блок рукописів: доцільно розширювати опис конкретних інструментів реалізації проєктного підходу, наводити приклади практик учнівського самоврядування, алгоритми роботи з лідерськими командами, кейси, вправи й механізми рефлексії отриманих результатів.

Важливо забезпечити баланс між ідейністю та прикладною цінністю матеріалу, уникати декларативності й приділяти більше уваги деталізації методичних рішень, опису очікуваних змін у розвитку учнів і перспективам застосування програми в діяльності закладів позашкільної освіти.

Грунтовне опрацювання наукової бази, актуальних освітніх тенденцій і практичних механізмів реалізації проєктів сприятиме створенню змістовних, сучасних і конкурентоспроможних навчальних матеріалів.

Експертне оцінювання рукописів

Експертизу рукописів, поданих на Конкурс, здійснюють експертні комісії Конкурсу, які формують організатори відповідно до категорій та напрямів позашкільної освіти, з яких проводиться Конкурс.

Експертизу кожного рукопису здійснюють не менше двох членів експертної комісії, яких визначає її голова (за його відсутності – заступник) із урахуванням професійної підготовки, фахової спеціалізації, місця роботи членів експертної комісії Конкурсу.

Експерт проводить експертизу рукопису відповідно до критеріїв оцінювання (пункт 1 розділу IV Положення). За результатами проведеної експертизи оформлює розгорнутий та обґрунтований експертний висновок, у

Продовження додатка
якому надає оцінку науковості змісту рукопису, визначає повноту розкриття основних положень та відповідність сучасному наукових знань. Експерт завіряє експертний висновок своїм підписом із зазначенням прізвища та ініціалів, фіксує дату заповнення. Він несе персональну відповідальність за повноту аналізу рукопису, об'єктивність та обґрунтованість зроблених висновків.

Результати проведеної експертизи засвідчують підписом керівника установи, в якій працює експерт, та скріплюють печаткою цієї установи. Оформлені належним чином експертні висновки подають для розгляду на засіданні експертної комісії.

Узагальнення результатів оцінювання рукописів та визначення переможців відбувається на загальному засіданні експертної комісії відповідного етапу Конкурсу. Рішення експертної комісії відповідного етапу Конкурсу на підставі експертних висновків оформлюють протоколом, який підписують голова та всі її члени, і передають до організаційного комітету відповідного (I або II) етапу Конкурсу у день завершення роботи комісії.

Умови проведення Конкурсу визначено у розділі II Положення.

Для участі у I етапі Конкурсу учасники подають до організаційного комітету I етапу Конкурсу документи згідно з пунктом 4 розділу II Положення (заявка на участь у I етапі Конкурсу за формою згідно з додатком до Положення; один примірник рукопису на паперовому та електронному носіях).

Для участі у II етапі Конкурсу організаційний комітет I етапу Конкурсу має підготувати документи згідно з пунктом 6 розділу II Положення:

протокол на підставі висновків експертних комісій I етапу із зазначенням переможців – учасників II етапу Конкурсу та документи цих переможців (заявка на участь у II етапі Конкурсу за формою згідно з додатком до Положення на паперовому та електронному носіях; один примірник рукопису на паперовому та електронному носіях та згоду на внесення інформації в базу даних та публікацію матеріалів у періодичних та інших освітніх виданнях) і до **15 липня 2026 року** надіслати до відповідних установ за такими адресами:

Національний еколого-натуралістичний центр учнівської молоді (для рукописів усіх видів навчальної літератури за еколого-натуралістичним напрямом позашкільної освіти), 04074, м. Київ, вул. Вишгородська, 19; e-mail: nenc@nenc.gov.ua;

Національний центр «Мала академія наук України» (для рукописів усіх видів навчальної літератури за дослідницько-експериментальним, науково-технічним, військово-патріотичним, туристсько-краєзнавчим, художньо-естетичним, соціально-реабілітаційним напрямами позашкільної освіти), 04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38-44; e-mail: man@man.gov.ua.